

Granskning av Program för hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden, Dnr: E2025-00699

1. Bakgrund

Sedan 2010 har fyra versioner av ett program för hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdstaden tagits fram. Socialförvaltningen har bjudits in för att lämna synpunkter på det reviderade programmet under perioden 2025-04-01 – 2025-05-14.

Hållbarhetsprogrammet beskriver hur Norra Djurgårdsstaden ska fortsätta omvandlats från industriområde till en levande stadsdel med blandad bebyggelse, god tillgång till service och kollektivtrafik där kulturhistoria förenas med innovation och resurseffektiva lösningar för en klimatanpassad framtid. Även grönskans betydelse för biologisk mångfald och människors välbefinnande lyfts fram, liksom behovet av lokal delaktighet och lärande som drivkrafter för en långsiktigt hållbar stadsutveckling.

Socialförvaltningen bevakar i huvudsak frågor som avser social hållbarhet så som jämlikhet, barnrättsperspektiv samt representation och inkludering av personer med behov av särskilt stöd.

Vid kontorsgranskning av den tredje versionen av hållbarhetsprogrammet, 2020-05-08, framfördes synpunkter om att jämlikhetsperspektivet behövde framkomma tydligare i målområdet *Levande stad* och målområdet *Tillgängligt och nära*. Det påpekades även att trygghetsambitionerna borde höjas med hänsyn till statistik från angränsande stadsdelar samt att det bör framgå att genomförandeskedet kan medföra otrygghet och risk för brottslighet i och med tillfälliga miljöer (se bilaga 1, sid 7).

2. Generella synpunkter

- Det är positivt med ett mer lättöverskådlig och koncist program - nästan hälften så långt som versionen från 2020 och med större bilder och mer stringenta formuleringar.
- Det är generellt en bättre koppling mellan principer och mål i jämförelse med den tredje versionen, men det vore att föredra att alla målområden har mätbara mål det vill säga även målet *Tillgängligt och nära - 2.2. Utforma gatumiljön som attraherar stadsliv och inbjuder till vistelse*.

- För ökad förståelse bör karta på sida två behöva få en teckenförklaring som redogör för planerade bostäder och befintliga.

3. Synpunkter utifrån teman

Socialförvaltningen bedömer att mål för social hållbarhet generellt kan bli mer omfattande och mätbara samt att jämlikhets- och barnrättsperspektiv behöver utvecklas med fler aspekter i programmet. Nedan följer återkoppling och förslag på hur texten kan utvecklas för ökad inkludering av dessa perspektiv.

3.1. Social hållbarhet

Programmet har en ambition om att bidra till inkludering av en bred målgrupp av människor. Det finns exempelvis mål om variation av upplåtelseformer och mål om tio procent av beståndet ska utgöras av inkluderande boendemiljöer som bryter traditionella normer, vilket är positivt för att främja en mångfald av hushåll. Men programmet saknar en tydlig intersektionell analys där det framgår hur olika grupper (till exempel äldre, hbtqi-personer, utrikesfödda och personer med funktionsnedsättning) påverkas av och inkluderas i utvecklingen av Norra Djurgårdsstaden – både i fråga om boende och sysselsättning.

Det skulle vara positivt om programarbetet föregåtts av en social-konsekvensanalys eller liknande för att identifiera målgrupper i planeringen som inte är synliga vid första anblick samt genomfört en riskbedömning för analys av till exempel social exkludering till följd av höga boendekostnader och brist på lokaler för civilsamhälle och ideell sektor. Analysen skulle även bättre kunna motivera andelen för alternativa boendeformer.

Programmet innehåller flera rumsliga strategier (god sikt, entrétäthet, aktivitet i bottenvåningar och möjlighet till odling) som syftar till att främja upplevelsen av trygghet. Sedan föregående version har dock kopplingen till trygghetsmätningen försvagats.

Ur hälsofrämjande perspektiv är det positivt att aktivt resande främjas i förslaget genom att prioritering av gång, cykel och kollektivtrafik är genomgående. Dock finns begränsad analys av hinder för grupper med olika rörelseförmåga.

Programmet har en hög ambitionsnivå när det gäller tillgänglighet till grönområde med målet om 200 meter från alla bostäder, vilket är positivt ur folkhälsoaspekt. Målet om 10 kvm grönyta per boende bedöms dock inte i paritet med hållbarhetsambitioner som finns i andra städer i Europa som i Berlin, Wien och Amsterdam som ligger runt 20–30 kvm per boende i nya stadsutvecklingsprojekt.

Sedan den förra versionen av programmet har en del bilder med representation av människor med olika ursprung försvunnit, vilket är negativt ur ett mångfalds-och inkluderingsperspektiv.

3.2. Jämlikhetsperspektiv

Jämlikhet omnämns i programmet (*Levande stad- 1.2 Utforma stadsrummen efter människors olika behov*), men dess omfattning, innebörd och målgrupper definieras inte. Det saknas en tydlig konkretisering av vilka grupper som särskilt beaktas i planeringen, och hur de påverkas av föreslagna åtgärder.

Det är positivt att funktionshinder nämns i målområde *Levande stad - 1.6 Ge goda förutsättningar för alla att kunna bo och vistas i stadsdelen*, men detta omnämnande är isolerat och saknar stöd i övriga delar av dokumentet där tillgänglighet också är relevant. Det skulle även behöva framgå i andra relevanta målområden så som *Levande stad- 1.2 Utforma stadsrummen efter människors olika behov* och *Tillgängligt och nära - 2.1 Underlätta att leva utan egen bil*.

Sedan föregående granskning kvarstår behov av förtydligande hur jämlikhetsperspektiv uppnås specifikt för personer med behov av särskilt stöd. Det är till exempel otydligt hur man ska arbeta med inkludering och tillgänglighet för denna målgrupp. Det omfattar både fysisk som psykosocial och intellektuell funktionsnedsättning. Formuleringarna kring tillgänglighet är ofta övergripande och generella, vilket gör det svårt att följa upp ambitionerna. Socialförvaltningen bedömer att det är angeläget att frågan om inkludering av personer med behov av särskilt stöd blir mer påtaglig i programmet då det pågår en betydande mängd byggprojekt (ca tiotal) i Norra Djurgårdsstaden där bostäder med särskilt service håller på att planläggas.

För ett ökat funktionshinderperspektiv i programmet vore det positivt om universell utformning ingår i målformuleringarna i hållbarhetsprogrammet (se förslag på sid 5). I stadens styrdokument *Program för tillgänglighet och delaktighet 2024–2029* och *Kvalitetsprogram för stadens offentliga miljöer* beskrivs universell utformning som ett sätt att för att främja tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Det saknas även representation av personer med fysisk eller intellektuell funktionsnedsättning bland de bilder och illustrationer som används i dokumentet. Bilder där denna målgrupp är representerad skulle vara positivt för att främja mångfald och inkludering samt signalera att alla människor är en självklar del av de som vistas i Norra Djurgårdsstaden.

Det bör tydliggöras hur den fysiska miljön utformas för att möta olika sensoriska och kognitiva behov. En variation av offentliga rum – både aktiverade och lugna platser – främjar både stadskvalitet och återhämtning från intryck. Detta är särskilt viktigt för personer med neuropsykiatriska eller kognitiva funktionsnedsättningar och bidrar till en mer inkluderande stadsupplevelse (se förslag på formulering sid 5).

Språket i dokumentet bedöms emellanåt svårbegripligt för personer med kognitiva funktionsnedsättningar eller begränsad svenska. Det används en del fackuttryck som kan vara svårt för gemene person att ta till sig till exempel begreppet mikromobilitet (som nämns under rubrik 2.1), vilket kan ersättas av enklare skrivelse (se förslag sid 6).

3.3. Barnrättsperspektiv

Socialförvaltningen bedömer att det inte tydligt framgår hur barnkonventionen säkerställs i programmet (så som anges på sid 7 i programmet) till exempel att barn har rätt till aktiviteter som främjar dess utveckling och lek, vila och fritid (Artikel 31), levnadsstandard i fråga av bostad (Artikel 27) och att förhållanden som främjar värdighet och tilltron till den egna förmågan för barn som har fysisk eller psykisk funktionsnedsättning (Artikel 23). Gällande målens koppling till Barnkonventionens – *rätt att uttrycka åsikter i mål* (Artikel 12) finns en sådan, men det bör konkretiseras hur barn ska inkluderas i dialogformer. Inom ramen för revidering av programarbetet bör en barnkonsekvensanalys eller socialt värdeskapande analys göras för att belysa hur målgruppen barn påverkas av förslaget och koppla mål och strategier tydligare till barnkonventionen.

Genomgående saknas mål för hur kvalitet på vistelsemiljöer för barn uppnås exempelvis i placering av skolor och förskolor samt utformning av förskole-och skolgårdar och fritidsgårdar. Barn är mer känsliga för ljud- och luftföroreningar än vuxna och det är viktigt att dessa hälsoaspekter tas med i den strategiska planeringen.

Bland målen i programmet saknas även ambitioner om barns möjlighet till självständig rörelse i stadsrummet tex det ska vara enkelt för barn och unga att på ett tryggt och trafiksäkert sätt cykla och gå i sin vardag (utifrån barns förväntade målpunkter och rörelsemönster) till exempel utformning av säkra skolvägar. Detta bör ha ingått i de trafikanalys som gjorts inom ramen för planarbetet.

Målen i programmet skulle även kunna utvecklas med tillgänglighet till samhällsservice och mötesplatser så som: lekplatser, fritidsgårdar, idrottsytor, kulturetablissemang och olika typer av

parker och rekreationsområden ("Varje-dag-nära", "Veckovis-nära", "Utflyktsnära").

Det är positivt att barn är representerade i bild i grupp så väl som tillsammans med vuxna i offentliga miljöer som i semiprivata miljöer så som uteservering (sid 19, 30–32 i programmet). Dock saknas representation av ungdomar bland bilderna.

3.3 Förslag textjustering utifrån målområden

Nedan följer mer direkt och detaljerad input på justering av text. Röd kursiverad text är förslag på tillägg. Genomstruken är sådan som föreslås tas bort.

LEVANDE STAD – ingress (sid 16)

En levande stad sätter människan i fokus. Den är öppen och inkluderande med besöksmål för alla. De offentliga rummen är viktiga för spontana möten mellan människor med olika bakgrund, *livssituationer* och identitet.

Staden har ett varierat utbud av funktioner och aktiviteter som gör den trygg och spännande dygnet runt och året om, vilket också stödjer näringslivet. Den är tillgänglig, jämställd och jämlik, och erbjuder boendeformer för livets olika skeden. En tät, grön och sammankopplad stad främjar gång och cykling samt *tillgänglighet för rullstolsburna*, minskar klimatpåverkan och ökar välbefinnandet.

1.2 Utforma stadsrummen efter människors olika behov (sid 16)

Trygga, tillgängliga och inkluderande offentliga rum är centrala för att främja jämställdhet och jämlikhet i staden. I Norra Djurgårdsstaden finns stadsrum med varierande karaktär för att passa människors behov *oavsett bakgrund, ålder, fysiska och psykiska förutsättningar eller socioekonomi och åldrar* under olika årstider och tider på dygnet. *En blandning av aktiverade och mer avskilda platser som både bidrar till upplevelse av stadskvaliteter och ger möjlighet till återhämtning från intryck.*

1.6 Ge goda förutsättningar för alla att kunna bo och vistas i stadsdelen (sid 18)

Skillnaderna i livsvillkor och hälsa mellan grupper och områden i Stockholm är stora. För att stärka sammanhållning, tillit och delaktighet är det avgörande att alla behandlas lika och ges lika förutsättningar. I Norra Djurgårdsstaden har alla, oavsett ålder, kön, funktionshinder eller andra individuella förutsättningar, möjlighet till ett bra

meningsfullt och självständigt liv. Här finns förutsättningar för arbete, trygga uppväxtvillkor och jämlika livsmiljöer. Bostäder och lokaler ska anpassas för att möta människors olika behov genom hela livet. *Universell design kan vara ett sätt att främja en mångfald av medborgare.*

TILLGÄNGLIGT OCH NÄRA

2.1 Underlätta att leva utan egen bil (sid 20)

Hållbara resmönster skapas genom att det är lättare att gå, cykla och åka kollektivt än att ta bilen. Fungerande service och kollektivtrafik finns på plats redan innan nya boende och verksamheter flyttar in. Bilparkering på avstånd ifrån bostäder bidrar till minskad biltrafik i det lokala gatunätet och stimulerar bättre tillgänglighet till området med hållbara färdssätt. I Norra Djurgårdsstaden har boende gångavstånd till förskolor, livsmedelsbutiker och annan daglig service. Gång- och cykelvägar är gena och säkra, *vilket underlättar för självständig rörelse för barn som vuxna.* Det finns plats för cykel och mikromobilitet *korta resor med elfordon* i gaturummet. Kollektivtrafiken är kapacitetsstark och lättillgänglig, och utgör en ryggrad i stadsdelens struktur. Externa parkeringsanläggningar samnyttjas av boende, besökare och verksamheter.

Bilaga 1 - Socialförvaltningens synpunkter 2020

Överförda kommentarer från Excelfil

Rubrik	Sidnr	Kommentar
Levande stad - intensiva och karaktärsstarka platser	29	Här bör inte bara jämställdhetsaspekten tas upp utan även andra gruppers specifika behov utifrån jämlikhetsaspekt. Särskilt viktiga grupper är personer med olika funktionsnedsättningar.
Levande stad - offentliga rum för olika behov	30	Här tas bör även jämlikhet för gruppen med personer med funktionsnedsättning tas upp specifikt.
1. Levande stad-Trygga platser dygnet runt, året om	33	Varför har man satt målet till 80 procent. Borde vara högre utifrån hur tryggheten ser ut i de närliggande stadsdelarna. I de närliggande stadsdelarna Djurgården, Gärdet, Hjorthagen, Universitetet var den upplevda tryggheten högre än 80 procent. "Inte orolig för att utsättas för brott under de senaste 12 månaderna 85,5 procent", Inte orolig för att utsättas för brott i de egna bostadsområdet 88,5 procent", Inte orolig för att utsättas för brott när de går ut ensamma sent på kvällen i området där de bor 95,7 procent.
1. Levande stad-Erfarenheter hittills	33	Stora pågående byggproduktioner påverkar inte bara nöjdhet och tillgång utan även otryggheten och brottsligheten i ett område. Under pågående byggprocesser skapas tillfälliga miljöer av språng, avskärmningar och obefolkade platser som inte bara kan öka möjligheter till stölder och annan ljusskygg verksamhet utan även skapar en känsla av ödslighet och skörhet hos de boende och de som vistas i området, framförallt kvälls- och nattetid.
2. Tillgängligt och Nära (ingress)	34	Här bör även personer med funktionsnedsättning lyftas fram, inte bara kvinnor och män.
2. Tillgängligt och Nära	36	Här bör jämlikhetsperspektivet lyftas liksom görs med jämställdhetsperspektivet.